

Planten scheuren

Wij hobbytuinders vermeerderen graag onze favoriete planten op een wijze dat het ons niets kost en de meest eenvoudige manier om dat te doen is scheuren. Veel vaste planten en veel soorten bollen laten zich door scheuren gemakkelijk vermeerderen. Overblijvende, kruidachtige planten kunnen op den duur uitgroeien tot grote pollen en andere planten gaan verdringen. Sommige planten worden in het midden kaal en houtig waardoor hij niet meer mooi van model is of de bloei kan teruglopen.

Door te scheuren verjongen we de moederplant en hebben meteen weer nieuwe plantjes die een exacte kopie zijn van de moederplant. We kunnen zo onze tuin vullen met planten die van een goede kwaliteit zijn of uitdelen aan vrienden en kennissen.

In dit Groentje laten we zien hoe vaste planten, bollen en knollen het beste gedeeld kunnen worden. Hierbij wordt onder meer ingegaan op de groeiwijze van de plant, het plan van aanpak en de bodem eisen.

Groeiwijze plant

Om het scheuren van planten succesvol te laten verlopen hebben we enig inzicht nodig in de bouw van de plant, want niet elke plant laat zich makkelijk delen. Heesters met hun houtige wortels of de papaver met zijn penwortel delen moeilijk. Hiervoor kunnen we beter een andere methode gebruiken.

We moeten dus goed kijken hoe een plant in elkaar zit en ons daarbij afvragen kan hij goed gescheurd worden? Dikwijls kan de wortelhals ons hierover goede aanwijzingen geven. De wortelhals is het punt waar de stengel uit de wortel en boven de grond komt. Sommige planten, zoals de daglelie hebben meerdere wortelhalzen en zijn eenvoudig te scheuren. Deze lelie kan soms wel voor 50 nieuwe plantjes zorgen!

Plan van aanpak

Scheurperiode

De meest geschikte periode om een plant te delen is in zijn rustperiode. Voor sommige soorten valt de rustperiode in de zomer na de bloei. De tulp, de narcis en de zwaardlelie scheuren we altijd na hun bloei in het begin van de zomer. Voor de pioenroos is de herfst de beste tijd om gedeeld te worden.

Verreweg de meeste overblijvende planten scheuren we toch in maart. Dit geeft betere resultaten dan in de herfst wanneer de kans op nachtvorst bestaat, nog voor de plant goed en wel is aangeslagen. Bovendien moet een plant over voldoende jonge scheuten beschikken die voor herplant gebruikt kunnen worden en die worden juist in het vroege voorjaar gevormd. We kunnen door de gevormde groeipunten dan makkelijk zien waar gescheurd kan worden.

Uitvoering

Om ziekten en plagen niet te verspreiden moet de grond van de tuin waaruit de moederplant komt van goede kwaliteit zijn, want we delen alleen gezonde planten. Voordat we gaan scheuren moeten we eerst weten wat we met de nieuwelingen willen. *Waar moeten ze bijvoorbeeld komen te staan?*

1. Dan graven we de te scheuren plant uit delen hem in tweeën met de hand of met een scherp mes. Grote stevige pollen kunnen we splitsen door twee spitvorken met de ruggen tegen elkaar helemaal door de kluit steken en uit elkaar te forceren. Soms hoeft de plant niet uitgegraven te worden, maar kunnen we de plant delen door voorzichtig met een scherpe schop tussen de wortelhalzen te steken.

2. We verdelen de kluit in stukjes van ongeveer 10 cm. Zijn de stukjes kleiner dan potten we ze eerst op. Elk nieuw gescheurd stukje moet een gezonde, stevige scheut zijn met volop haarworteltjes en tenminste één groeipunt.
3. Na de handeling planten we de gescheurde stukjes onmiddellijk om uitdroging van de wortels te voorkomen en snijden het blad tot 3 cm terug. Belangrijk is de kluitjes grondig aan te gieten tijdens het planten. Door te gieten nemen de plantjes goed vocht op.
4. Tot slot brengen we een mulchlaag aan rondom de plant van organisch materiaal. Zo blijft de grond goed vochtig wat het 'aanslaan' van de plant bevordert.

Knollen

Knollen dienen voor voedselopslag en vermeerdering. Het zijn opgezette, korte, verticaal groeiende ondergrondse stengels. We kunnen onderscheid maken tussen stengelknollen en wortelknollen.

Stengelknollen als aardappel, cyclaam en krokus zijn gespecialiseerde stengels waar de plant elk jaar haar voedsel uit haalt om te kunnen groeien. Bij stengelknollen zitten de knoppen of ogen niet alleen aan de boven en onderkant maar over de hele lengte. Hierdoor kunnen ze heel gemakkelijk vermeerderd worden.

Stengelknollen vermeerderen we door de knol in stukken te snijden met een scherp mes. Elk stuk moet een stukje stengel met een knop hebben. We leggen de stukjes enkele dagen op een warme plek. De randen kunnen door het opensnijden van de knol gaan schimmelen en het is beter dat ze eerst een soort kurk laagje vormen. Eenmaal geplant zullen ze door het voedsel uit de knol snel groeien.

Wortelknollen zijn opgezwollen wortels in plaats van veranderende stengels. De knoppen voor scheuten zitten hier aan de wortel en niet buiten aan de knol zelf. Ze hebben alleen aan de top of aan de onderkant ogen zitten. De laatste groeien uit tot wortels. Een bekende wortelknol is de dahlia waarvan de knoppen zich aan de wortelhals bevinden en niet aan de buitenkant. Willen we dahlia's scheuren, dan moet de wortelhals gedeeld worden. Elk stuk moet dan in ieder geval een knop met wortelknol hebben.

Wortelstokken

Sommige planten, zoals het lelietje van dalen, hebben ondergrondse stengels die wortelstokken genoemd worden. Het zijn horizontaal groeiende stengels met aan de bovenkant knopen en aan de onderkant wortels. Uit de knopen groeien later nieuwe scheuten en blad. De wortelstokken van het lelietje zijn nauwelijks te onderscheiden van wortels. Andere, zoals de baardiris kunnen de vorm van een bol hebben.

Salomonszegel en de waterlelie hebben traag groeiende korte, dikke wortelstokken vol met reservevoedsel. Bij munt, herfstaster en het bij ons tuinders wel bekende kweekgras zijn de wortelstokken lang en dun. Het is een manier van de plant zich door de tuin te verspreiden. Zo kan munt al spoedig een behoorlijke oppervlakte beslaan en kweekgras kan in een akelig snel tempo bezit nemen van onze moestuin.

Ondanks dat wortelstokken eigenlijk stengels zijn worden ze net als wortels gescheurd in het voorjaar. Ze hebben dan nieuwe scheuten met wortels ontwikkeld. We steken ze af en delen de stokken.

Bol schubben

Bollen zoals die van de lelies bestaan uit schubben die nauw aaneengesloten een bol vormen. Elke schub bevat een knop waaruit een nieuwe plant ontstaat. De bol is helemaal te 'pellen' en zorgt voor tal van nieuwe plantjes.

Na de bloei, aan het einde van de zomer graven we de bol op of graven langs de bol de aarde weg tot onderaan en breken de schubben die we nodig hebben voorzichtig af. Het beste is ze in een plastic zak met vochtige zaai- en stekgrond te planten waar we een beetje scherp zand door heen mengen. We binden hem dicht en zetten hem warm weg.

Na een paar weken hebben zich bolletjes gevormd compleet met wortel en scheut. We halen ze met een draai eraf en potten ze op net onder het grondoppervlak. In de herfst zetten we ze nog een jaar op een kweekbed voordat ze naar hun definitieve plek gaan.

Jonge bollen en kralen

Veel bollen vermeerden zichzelf door nieuwe bolletjes te vormen aan de oude bol. Zo laten tulpen, sneeuwkllokjes en Scilla's nieuwe bolletjes achter als de moederbol na het bloeien afsterft en vermeerderen narcissen zich op deze wijze zeer snel. In het voorjaar wanneer het blad afsterft graven we de klisters (zo worden de jonge bolletjes genoemd) voorzichtig op en halen ze van de oude bol af. Daarna planten we ze uit op een kweekbed bestaande uit een voedselrijke grond.

Krokus, gladiool en fresia groeien uit knollen die erg veel op bollen lijken. Ze geven op een wat andere wijze zijknolletjes, de kralen. Gladiolen vormen zo aan het eind van het groeiseizoen enorm veel kralen. Plant ze ook uit op een kweekbed en na twee jaar hebben ze zich volledig ontwikkeld en gaan ze bloeien.

Kruissnede in bollen

Bollen die geen of weinig kralen ontwikkelen, zoals de hyacint kunnen we toch nieuwe bolletjes laten vormen. Dit doen we door middel van de kruissnede. We snijden aan de bases van de rokken een kruis dwars over de voet van de bol of we verwijderen de hele bolbodem. De kruissnede maken we meestal met een diepte van 5 mm. Dit is nodig om zo het groeipunt in de bol te bereiken.

We leggen de bol 2 à 3 dagen weg op een warme plek. Vervolgens planten we ze met de ingesneden kant naar boven in een pot of bak met ietwat vochtig zand. We zetten ze op een warme plek weg. Ongeveer 2 weken later zien we op het snijvlak bolletjes ontstaan. Dan de bol onderste boven ± 5 cm diep in een pot planten. In de winter zorgen we voor een beschutte plek en in het voorjaar verschijnen dan de scheutjes. In de herfst worden ze in een kweekbed geplant.

Uitlopers en wortelopslag

Uitlopers. Er zijn planten die zijtakken produceren, zoals huislook (*Sempervivum*) en aardbei. Uit deze zijspreuten of uitlopers ontwikkelen zich nieuwe planten. Zodra de wortels voldoende ontwikkeld zijn snijden we ze los van de moederplant en planten ze.

Wortelopslag. Andere soorten als sering en jasmijn, vormen gemakkelijk scheuten die uit de wortels groeien. Wortelopslag heeft al eigen wortels zodat ze alleen van de moederplant los gemaakt hoeven te worden. Met een scherpe spade steken we de verbinding net achter de scheut door. We planten ze direct op de gewenste plek en geven ze volop water.

Bodemeisen

Een goede voorbereiding van de grond is een eerste vereiste voor een uitbundige bloei. Daartoe werken we de grond tenminste 25 cm diep goed los en voegen op zandgrond één emmer goed verteerde stalmeest per vierkante meter toe. Op kleigrond werkt strotijke mest het beste. We verrijken hem tot slot met een ruime hoeveelheid organisch materiaal in de vorm van compost.

Tot besluit

We hebben gezien dat scheuren een eenvoudige zaak is. Dat het niets kost en dat we een plant krijgen met dezelfde genetische eigenschappen als de ouderplant. Een slimme tuinder kan met scheuren dan ook zijn voordeel doen!

Tekst: Liliane Rombout